

Комунальний вищий навчальний заклад
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

21050 м.Вінниця, вул.Грушевського,13, тел./факс 55-65-60,

E-mail: bil@mail.vinnica.ua

Кафедра екології, природничих та математичних наук

тел. 55-65-72

Тарасенко Г.С.,
професор кафедри екології,
природничих та математичних наук,
доктор педагогічних наук

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НА 2018/2019 Н.Р.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД – СУЧАСНИЙ ВИБІР ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ

*Методичні матеріали (тезовий виклад)
до осмислення концептуальних засад реформування освіти
в контексті положень «Нової української школи»*

1. Стратегія змін в освіті України

Недоліки сучасної освіти в контексті суспільних викликів:

- Українська школа не готує до успішної самореалізації в житті. Український школяр отримує в школі здебільшого суму знань. За останні роки ця сума дуже збільшилася, як і значно зріс загальний інформаційний потік у світі. Учні спроможні лише відтворювати знання, проте часто не отримують уміння застосовувати їх для вирішення життєвих проблем.
- Спосіб навчання в сучасній українській школі не мотивує дітей до навчання. Примус не є гарантом якісної освіти.

Позиція МОН України:

“Наше завдання—кожній дитині дати доступ до якісної освіти. Успіх України в тому, щоб побудувати суспільство освіченого загалу, бо кожна дитина, не залежно від її здібностей, має право на успіх в житті, на

максимальне розкриття власних здібностей, яке може запропонувати якісна освіта” (Лілія Гриневич).

За експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть вміння:

- навчатися впродовж життя,
- критично мислити,
- ставити цілі та досягати їх,
- працювати в команді,
- спілкуватися в багатокультурному середовищі

Реформа освіти орієнтована на те, щоб зробити випускника конкурентноздатним у 21-му столітті — випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та навчатися впродовж життя.

Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати в школі лише знання. Ще необхідно навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов’язані з ціннісними установками учня, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Таким чином школа зобов’язана сформувати в учнів ключові компетентності для життя.

2. Випускник нової української школи

(варіант побудови своєрідної педагогічної матриці)

- **Особистість**

Цілісна особистість, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення.

- **Патріот**

Патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення.

- **Інноватор**

Інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, вчитися впродовж життя.

Формула нової школи складається з 8 ключових компонентів:

1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві.
2. Умотивований вчитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.
3. Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
4. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.
5. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.
6. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
7. Нова структура школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.
8. Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

3. Компетентність як поняття

Компетентність — динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність” (Закон України «Про освіту», стаття 1).

Компетентність – це:

- це нова одиниця виміру освіченості людини;

- це не сума завчених знань, умінь, навичок, а здатність діяти в різноманітних проблемних ситуаціях;
- це здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання;
- це своєрідний «симбіоз» знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових програм – усього того, що може мобілізувати це своєрідний «симбіоз» знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових програм – усього того, що може мобілізувати особистість для активної дії.

Компетентності обов'язково ґрунтуються на знаннях і вміннях, але ними не вичерпуються, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, підсилюючи її спроможність глибше зрозуміти життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати;

4. Ключові компетентності

Ключові компетентності — ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань.

Відповідно до Закону «Про освіту», ключовими для Нової української школи визначено такі компетентності:

1. *Спілкування державною* (і рідною — у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ—у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування.

2. *Спілкування іноземними мовами.* Уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування.
3. *Математична грамотність.* Уміння застосовувати математичні (числові та геометричні) методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності. Здатність до розуміння і використання простих математичних моделей. Уміння будувати такі моделі для вирішення проблем.
4. *Компетентності в природничих науках і технологіях.* Наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати.
5. *Інформаційно-цифрова компетентність* передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).
6. *Уміння навчатися впродовж життя.* Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя.

7. *Соціальні і громадянські компетентності.* Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів.
8. *Підприємливість.* Уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Здатність до підприємницького ризику.
9. *Загальнокультурна грамотність.* Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.
10. *Екологічна грамотність і здорове життя.* Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- *уміння читати і розуміти прочитане*
- *уміння висловлювати думку усно і письмово*
- *критичне мислення*
- *здатність логічно обґрунтовувати позицію*
- *ініціативність*
- *творчість*
- *уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення*
- *уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект*

- здатність до співпраці в команді.

5. Компетентність і компетенція

- *Компетентність* – це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід в нестандартних ситуаціях з метою розв’язання певних життєво важливих проблем;
- це *особистісне утворення*, яке проявляється в процесі активних самостійних дій школяра.
- Компетенція – це наперед задана *соціальна норма* (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для якісної продуктивної діяльності в певній сфері з орієнтацією на соціально очікуваний результат. Це орієнтир для освоєння знань.
- Компетентність – це результат оволодіння учнем компетенцією.

Трьохрівнева ієрархія освітніх компетенцій

- 1) *ключові компетенції* – належать до метапредметного змісту освіти;
- 2) *загальнопредметні компетенції* – належать до певного кола навчальних предметів і освітніх областей;
- 3) *предметні компетенції* – часткові по відношенню до двох попередніх рівнів компетенції, такі, що мають конкретне висвітлення і можливість формування в рамках навчальних предметів.

6. Компетентнісний підхід до освіти

Компетентнісний підхід

- у навчанні школярів вимагає, щоб сучасні навчальні засоби виконували не тільки інформаційну, а й мотиваційну і розвивальну функції.
- З метою поліпшення якості освіти важливо усвідомити відповіді на питання: кого навчати, чого навчати, як навчати і які результати очікувати?

Компетентнісний підхід передбачає певні шляхи формування в учнів компетентності:

➤ такий шлях пролягає через компетенції і може бути зреалізований на основі відповідної системи навчальних завдань, які передбачають способи діяльності, дібрані залежно від предметної специфіки;

➤ створює ситуації, в яких і школярі набувають досвід вирішення практичних проблем і вмотивованого ставлення до процесу і

Результат компетентнісного підходу

➤ не інформованість учня, а вміння вирішувати виниклі у його життєдіяльності проблем різної складності;

➤ не сума завчених знань, умінь і навичок, а здатність компетентно діяти в інтелектуально-практичних ситуаціях.

Умови успішної реалізації компетентнісного підходу:

➤ використання інтерактивних, евристичних способів взаємодії;

➤ зв'язок навчального матеріалу з повсякденним життям та інтересами учнів на рівні врахування їх вікових потреб;

➤ актуалізація попереднього емоційно-образного досвіду школярів;

➤ демонстрація учням переконливих моделій інтелектуально-практичного розв'язання різноманітних навчальних ситуацій, а також високоморальних поведінкових програм;

➤ оцінювання навчальних досягнень школярів з підвищеною увагою до практичного застосування знань і умінь у навчальних і життєвих ситуаціях.

Контрольні запитання:

- Недоліки існуючої системи освіти в Україні в контексті європейських стратегій.
- Яким повинен бути випускник нової української школи (очікувані результати)?
- Що таке компетентність?
- Ключові компетентності як орієнтир освітньої роботи.
- Компетентність і компетенція: схожість і відмінність.
- Шляхи реалізації компетентнісного підходу до шкільної освіти.